

Eugenia Bojoga

Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca
eugenia.bojoga@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-9821-9729>

ROMÂNĂ DEVINE LIMBĂ OFICIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Romanian becomes the official language in the Republic of Moldova

ABSTRACT

On March 2 and 16, 2023, the Parliament of the Republic of Moldova adopted the project regarding the replacement of the name “Moldovan language” with “Romanian language” as the official language. The importance of this decision was commented on by politicians, analysts, writers, linguists, and state institutions. At the same time, however, it provoked criticism and protests from the parliamentary opposition and reverberated in the official circles of the Russian Federation. The materials published in *Izvestia* reveal all commentators’ concern in relation to the great danger in adopting the name of Romanian language. They fear that Moldova, as an independent state, will lose its sovereignty and will be united with Romania. The publication is an example of how the language problem has been politicised.

KEYWORDS: Republic of Moldova, Romanian language, Moldovan language, *Izvestia*, Russian Federation

În 2 și 16 martie 2023 în Parlamentul Republicii Moldova a fost adoptat proiectul referitor la substituirea sintagmei „limba moldovenească” prin „limba română”. Televiziunea, presa, agențiile de știri din România, Rep. Moldova, Federația Rusă și din alte țări au transmis informația imediat după votul din Parlament. În știrea difuzată de principala agenție de știri din Rep. Moldova se afirmă:

Astăzi aleșii poporului de la Chișinău au adoptat în lectură finală legea ce prevede că sintagma «limba română» va lua locul «limbii moldovenești». Vor fi înlocuite și sintagmele «limba oficială», «limba de stat» și «limba maternă». Printre prevederile documentului adoptat mai figurează considerarea desuetudinii textului «funcționând pe baza grafiei latine» din articolul 13 din Constituție (Moldpres 2023a).

Proiectul a fost votat de 58 de parlamentari PAS, în timp ce opoziția pro-comunistă și-a manifestat vehement dezacordul, scandând „Plecați”, „Nu vă bateți joc de Constituție”, purtând pancarte de genul „Moldova, limba moldovenească, moldovenism”, „Poporul suveran, PAS tiran!”. În general, ședința Parlamentului a decurs într-o atmosferă tensionată, ajungându-se la altercații și îmbrânceli reciproce¹.

¹ Confruntarea dintre reprezentanții celor două fracțiuni parlamentare antagoniste a fost surprinsă în mai multe secvențe filmate, difuzate în YouTube, cum ar fi (Altercații 2023) sau (Decizie 2023).

Între timp, lucrurile au evoluat vertiginos și în 22 martie doamna Maia Sandu, președintele Rep. Moldova, a promulgat legea cu privire la înlocuirea sintagmei „limba moldovenească” cu „limba română”. În postarea sa pe Facebook, doamna Sandu afirmă:

Astăzi am promulgat legea care confirmă un adevăr istoric și incontestabil: limba de stat a Republicii Moldova este cea română. (...) Cei care ne-au zis decenii la rând că noi, cetățenii Republicii Moldova, vorbim limba «moldovenească» și nu româna – au urmărit un singur lucru: să ne dezbină. Și aceasta pentru că, odată ce ai divizat un neam, îl poți subjugă și controla mai ușor. Un popor dezbinat nu reprezintă o forță unită, care să se poată proteja (Baciu 2023).

În 24 martie în „Monitorul oficial” s-a publicat *Decretul de promulgare și Legea pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale*, ceea ce înseamnă că decizia a intrat deja în vigoare și că în termen de 30 de zile, autoritățile publice au obligația să opereze modificările prevăzute în decizie. Iar Agenția Resurse Informaționale Juridice va trebui să monitorizeze termenul prevăzut și „să asigure introducerea modificărilor respective în toată legislația Rep. Moldova, inclusiv în Constituția țării”(Moldpres 2023b).

Revenirea la glotonimul *limba română* a fost apreciată ca o reușită a Partidului Acțiune și Solidaritate (Grosu 2023), ca un triumf al bunului simț (Ciobanu 2023), ca o legiferare a adevărului științific (Aurescu 2023), ca o dreptate făcută limbii române, ca limbă istorică (Gobber 2023), ca o victorie lingvistică (Bojoga 2023). În același timp însă, a stârnit critici și proteste din partea opoziției parlamentare, atât a socialiștilor (Bătrînca 2023; Dodon 2023), cât și a comuniștilor (Voronin 2023) și a repercutat foarte puternic în cercurile oficiale ale Federației Ruse.

„ÎN REPUBLICA MOLDOVA SE VORBEȘTE ROMÂNEȘTE”

Așadar, importanța acestei decizii a fost comentată de politicieni, analiști, scriitori, lingviști, de către instituții ale statului. Prima reacție îi aparținea Ministerului Afacerilor Externe al României, care a salutat introducerea sintagmei *limba română* într-un comunicat oficial:

Legea adoptată de Parlamentul de la Chișinău implementează Hotărârea din 2013 a Curții Constituționale privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituție, în corelare cu Preambulul Constituției și cu Declarația de Independență a Republicii Moldova. Adoptarea Legii menționate are o profundă semnificație simbolică, întrucât restabilește adevărul științific (...) și confirmă statutul limbii române de limbă oficială a Rep. Moldova. De asemenea, reconfirmă comunitatea de limbă, istorie și cultură dintre România și Rep. Moldova² (Pecheanu 2023).

Pe de altă parte, dl Bogdan Aurescu, ministrul Afacerilor Externe al României, a declarat, în cadrul reuniunii Consiliului Afacerilor Externe (CAE) din 20 martie a.c. că „această

² Despre reacțiile Bucureștiului la adoptarea denumirii de limba română în legislația Rep. Moldova relatează Sîrbu (2023).

așa-numită limbă moldovenească nu există”, ea fiind o „construcție artificială, născocită de Uniunea Sovietică și folosită ulterior de Rusia în scopuri de dezinformare”:

România a salutat acest pas foarte important, pentru că restabilește adevărul istoric despre denumirea limbii oficiale în Republica Moldova și, în același timp, este un semn al maturității societății moldovenești și al aderării acesteia la valorile europene (Aurescu, apud Toma 2023).

DI Nicu Popescu, Ministrul de externe al Rep. Moldova, în replica pe care i-a dat-o doamnei Maria Zaharova, reprezentanta Ministerului de externe al Federației Ruse (care a etichetat votul din 2 martie pe canalul său de Telegram drept „o adevărată promovare a democrației în stil american”; „pe timpul lui Sandu, Moldova renunță la limba sa maternă”), afirmă:

Această decizie ne aparține nouă. Noi suntem indignați de revolta Federației Ruse. Limba în care noi vorbim este a noastră. Decizia cum să denumim această limbă ne aparține nouă și absolut nicio țară din lume nu are vreun drept juridic sau moral să comenteze acest fapt. (...) În Rep. Moldova se vorbește românește. Rep. Moldova are istorie comună, cultură comună și limbă comună cu România (Popescu, apud Otopceanu 2023).

Printre forurile științifice importante care au reacționat imediat la decizia Parlamentului Rep. Moldova, se numără Academia Română. Astfel, în comunicatul Biroului Prezidiului Academiei Române se subliniază că:

Fundamentată științific, susținută cu argumente incontestabile, sintagma «limba română», clară și univocă, spre deosebire de celelalte denumiri vehiculate până în prezent («limbă moldovenească», «limbă de stat», «limbă oficială» sau «limbă maternă»), pune pregnant în evidență legăturile istorice și culturale, existente dintotdeauna între românii trăitori de o parte și de cealaltă a Prutului, legături bazate pe origine, pe istorie și pe aspirații comune (Academia Română 2023).

Pe de altă parte, Academia de Științe a Moldovei i-a încurajat și i-a susținut pe deputații PAS pe parcursul pregătirii și redactării proiectului. În adresarea publică a acestui for științific se subliniază că o atare decizie ar putea să pună capăt „infinitelor discuții inutile”, referitoare la limba vorbită în Rep. Moldova:

AȘM s-a pronunțat în repetate rânduri pentru restabilirea acestui adevăr științific despre limba română. În cadrul Academiei de Științe au fost organizate diverse manifestări, inclusiv tradiționalele lecturi academice anuale cu prilejul Sărbătorii Naționale «Limba noastră cea română», în ziua de 31 august. Poziția AȘM cu referire la limba română rămâne irevocabilă (Călugăreanu 2023).

Reprezentanți ai elitelor de la Chișinău, scriitori și filologi au interpretat demersurile PAS ca pe o restabilire a adevărului științific și a demnității naționale. Astfel, Teo Chiriac, președintele Uniunii Scriitorilor din Rep. Moldova, a comentat cu entuziasm faptul că majoritatea parlamentară de la Chișinău a avut curajul să introducă proiectul de lege

privind modificarea art. 13 din Constituție, „acel blestemat articol 13, care de ani de zile ne-a umilit pe noi, intelectualii din Basarabia” (Chiriac, apud Lozinski 2023).

Ana Guțu, liderul grupului de deputați ai Partidului Liberal care în 2013 a inițiat demersul privind interpretarea art. 13 din Constituție, în funcție de *Declarația de independență*³, consideră că deși „politicienii au întârziat cu 10 ani pentru a da curs Hotărârii Curții Constituționale din 5 dec. 2013”, votul din Parlamentul Rep. Moldova este foarte important din multe puncte de vedere, dar mai ales din punct de vedere juridic și politic. Prin urmare, este de apreciat că parlamentarii PAS au avut „voința politică de a merge până la capăt în chestiunea legalității limbii române” (Lozinski 2023).

În realitate, miza acestei decizii este de a pune punct dezbaterii lingvistice din Rep. Moldova, dezbateri care a fost soluționată din punct de vedere științific, acum 25 de ani, de Eugeniu Coșeriu care preciza că denumirea dublă a limbii comportă aceleași confuzii ca și teoria sovietică a celor două limbi diferite între ele⁴. Deși uneori și oficialii de la Moscova recunosc că româna și moldoveneasca sunt una și aceeași limbă standard, ei insistă asupra faptului că în Rep. Moldova ea ar trebui să se numească „moldovenească”, iar în România – „română”. Or, E. Coșeriu atrage atenția că și și această versiune „discretă” e lipsită de fundament, deoarece

limba română n-a fost niciodată numită – și nu se poate numi „română” sau „moldovenească”, fiindcă *român*, *românesc* și *moldovean*, *moldovenesc* nu sunt termeni de același rang semantic (*moldovean*, *moldovenesc* se află la nivelul termenilor muntean, oltean, bănățean, ardelen, maramureșean, pe când *român*, *românesc* e termen general pentru toată limba română și pentru limba română comună și pentru limba română literară) (Coșeriu 2005: 124).

De altfel, strategia care a stat la baza elaborării așa-zisei limbi moldovenești a fost tocmai aceasta: „se comparau graiurile populare din Rep. Sovietică Socialistă Moldovenească cu limba literară din România și se afirma că ele nu coincid. Însă procedeul nu este corect, căci graiurile trebuie comparate cu unități de același nivel” (Coșeriu 2005: 125). Această „manevră” a politicii lingvistice sovietice a fost folosită mai întâi în anul 1924, în contextul formării Republicii Autonome Moldovenești (actuala Transnistrie) și a elaborării unei identități moldovenești aparte, ca o alternativă la identitatea românească. Istoricii susțin că formarea RASSM a fost gândită ca o stratagemă politică în cercurile comuniste de la Moscova, în vederea revendicării teritoriale ulterioare a Basarabiei, care în perioada 1918–1940 a făcut parte din România Mare. Drept dovadă, în 28 iunie 1940, ca urmare a pactului Ribbentrop-Molotov, România cedează Basarabia Uniunii Sovietice, care este alipită la RASSM, iar în 2 august se formează RSS Moldovenească.

³ Grupul de deputați ai Partidului Liberal care a inițiat demersul privind interpretarea art. 13 din Constituție în funcție de *Declarația de independență* a fost format din deputații-intelectuali Ana Guțu, Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Corina Fusu, Boris Vieru și Gheorghe Brega (cf. Bojoga 2015).

⁴ Teoria celor două limbi diferite între ele – moldovenească și română – a constituit chintesența politicii lingvistice sovietice în timpul URSS-ului, atunci când actuala Republică Moldova era una dintre cele 15 republici unionale. Diferența dintre cele două limbi consta, așa cum a remarcat K. Heitmann, doar în scriere, moldoveneasca utilizând grafia chirilică. Printre primii, el a combătut cu argumente științifice teoria celor două limbi (cf. Heitmann 1989: 508–521; Heitmann 1998).

Teoria moldovenismului⁵, bazată pe limba moldovenească, pe istoria fostului Principat al Moldovei etc., va deveni ideologie oficială pe ambele maluri ale Nistrului până în 1991, când Rep. Moldova își declară independența. Dat fiind că în 1994, când a fost adoptată Constituția Rep. Moldova, reveniseră la putere foștii activiști de partid, ei au introdus în art. 13 sintagma „limba moldovenească”, deși în Declarația de independență din 27 august 1991 se vorbește de limba româna.

Rezumând, din 1994, adică timp de aproape trei decenii, statutul limbii române în Rep. Moldova a fost unul incert și confuz, deoarece, la nivelul mentalului colectiv, a prevalat denumirea de „moldovenească”. Or, aceasta înseamnă că între cele două glotonime a existat o confruntare latentă, alimentată de lipsa de coeziune dintre politicieni și filologi, ca principali actori ai politicii lingvistice într-un stat. În timp ce comunitatea academică și elitele din Rep. Moldova au pledat și pledează pentru limba română,

socialiștii și comuniștii devalorizează limba română, îi denigrează prestigiul, îi mistifică istoria, îi compromit prezentul. Ei nu au renunțat niciodată la strategia lor de odinioară, aplicată în fosta R.A.S.S.Moldovenească, în vederea creării unei identități moldovenești aparte, prin aplicarea unei metode perfide: stabilind o antinomie între limba română standard și graiul moldovenesc local (Bojoga 2015: 113).

„ROMÂNIA A VRUT SĂ SE DEBARASEZE DE LIMBA MOLDOVENEASCĂ”

În acest context, atitudinea oficială a Moscovei poate fi urmărită citind știrile difuzate de Agenția TASS, de RIA Novosti, BBC Rossia, Krassnaia Vesna, dar și de canalul Dzen, ziarele *Izvestia*, *Kommersant* ș.a. care au publicat grupaje informative, reportaje, interviuri, comentarii pe marginea deciziei Parlamentului Rep. Moldova. Ca exemplu prototipic al modului în care a repercutat schimbarea denumirii limbii în cercurile oficiale și în mass media rusă vom lua cotidianul *Izvestia*, o publicație de largă circulație în Federația Rusă⁶.

Constatarea ce se impune de la bun început este că toți autorii materialelor pe care le vom trece în revistă induc ideea că decizia Parlamentului de la Chișinău ar fi fost dictată de oficialitățile de la București, care „manifestă tendințe expansioniste în privința Rep. Moldova”. De altfel, această idee-forță a fost anticipată de Xenia Loghinova într-un text

⁵ Eugeniu Coșeriu precizează că moldovenismul, în sens istoric și cultural, nu se opune deloc românismului, ci este o formă a acestuia. Amintind de atitudinea lui G. Ibrăileanu, care considera că moldovenii reprezintă în tradițiile culturale românești spiritul critic, opus, dar în același timp, *complementar* spiritului mai curând pragmatic al muntenilor, Coșeriu menționează că „Moldova a avut un rol fondator în cultura românească și prin legăturile pe care le-a avut cu Polonia, cu școlile latinești din Polonia. Nu trebuie să uităm că imediat după crearea Universității din Cracovia, deja la sfârșitul secolului al XIV-lea, mulți moldoveni studiau la această universitate” (Coșeriu 2013: 11–12).

⁶ *Izvestia* a fost un cotidian de referință din Uniunea Sovietică, alături de *Pravda*, din 1917 și până la dizolvarea URSS-ului în 1991. *Izvestia* (care provine din *izveščeat* și înseamnă „mesaje transmise”) este și astăzi un cotidian din Federația Rusă, cu un portal de știri și un post de televiziune Ren TV. Cf. <https://iz.ru>.

cu titlul *Rămâi fără replică: România a vrut să se debaraseze de limba moldovenească*, în care relatează despre solicitarea Ministrului de externe al României, dl Bogdan Aurescu, adresată omologului său ucrainean Dmitri Kuleba, în 30 noiembrie 2022, de a elimina denumirea de „moldovenească” din legislația Ucrainei. Or, în opinia autoarei, prin acest demers s-ar manifesta și mai mult „dependența Chișinăului de București” (Loghinova 2022). Ca să-i introducă pe cititori în temă, ea îi solicită opinia lui Dmitrii Ofițerov-Bel’skij, expert în problemele României și ale Rep. Moldova, cercetător științific la Institutul de studii economice și relații internaționale al Academiei de științe ruse.

Rezumând istoria românilor pentru publicul de limbă rusă, expertul afirmă că națiunea română în general este tânără, întrucât ar fi apărut abia spre sfârșitul sec. al XIX-lea. România a fost creată odată cu unificarea Valahiei cu Moldova în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, ceea ce ar fi constituit un proces cu totul artificial de formare a unui stat. Ca bază pentru noua limbă comună a fost luată limba răspândită printre valahi și moldoveni, dar care în Valahia se numea valahă, iar în Moldova – moldovenească. După o prelucrare serioasă, care ar fi constat în substituirea slavonismelor prin latinisme, limba comună a fost denumită română. Asta s-a întâmplat în 1861, precizează expertul, iar cu un an înainte, s-a renunțat definitiv la alfabetul chirilic în folosul celui latin. Prezentând în mod denaturat edificarea identității românești și a componentelor sale, expertul menționează că „aceste manipulări istorico-lingvistice nu i-a afectat deloc pe locuitorii Basarabiei”, deoarece, la vremea respectivă, provincia din stânga Prutului făcea parte din Imperiul Rus. Doar ceva mai târziu, în perioada dintre cele două războaie mondiale, când Basarabia „a fost ocupată de România”, populația ei s-a confruntat cu „politica de românizare”. Date fiind toate acestea, ar fi ciudat ca moldovenii să renunțe acum la istoria lor proprie și la denumirea limbii lor, în folosul unei „făcături, a unei creații artificiale” (Ofițerov-Bel’skij, apud Loghinova 2022).

În câteva reportaje scrise din partea redacției, fără semnătură – *Deputații moldoveni s-au bătut din cauza faptului că limba a fost denumită română* (Deputații moldoveni 2023), *Parlamentul Moldovei a votat, în primă lectură, schimbarea limbii de stat în română* (Parlamentul Moldovei 2023) ș.a., deși se relatează despre votul din Parlament și despre legea referitoare la schimbarea denumiri limbii de stat, se observă tendința de a distrage cititorul de la subiectul principal, pentru a-i crea impresia că i se oferă un tablou de ansamblu asupra situației identitare din Rep. Moldova. Astfel, se strecoară ideea că România ar avea, din 2009, o politică de asimilare a moldovenilor, care prevede „convertirea lor în români”, acordându-le cetățenie tuturor, fără nici un fel de discriminare. Acum pot primi pașaport românesc absolut toți cei care locuiau pe teritoriul Moldovei până în 1940, precum și urmașii lor până în a treia generație.

Ca o continuare logică a celor menționate deja, în textul publicat în 22 martie, *Sandu a semnat legea despre schimbarea limbii oficiale în română* se invocă opinia doamnei Maria Zaharova, reprezentantă oficială a MAE din Federația Rusă, care, în 18 martie a.c., a declarat că limba moldovenească reprezintă un simbol de autoidentificare pentru toți locuitorii Moldovei. În plus, moldoveneasca ar fi mult mai veche decât româna: primele mențiuni ale acesteia datează din sec. al XVI-lea, în timp ce limba română s-ar fi format abia spre sf. sec. al XVIII-lea. Totodată, în opinia M. Zaharova, renunțarea la limba moldovenească ridică o problemă majoră: cui aparține Basarabia „care a fost ocupată de România până în 1940?” (Sandu a semnat 2023).

Kirill Averianov, politolog, un alt specialist în problemele Rep. Moldova, comentează decizia istorică a Parlamentului Rep. Moldova în trei texte. Astfel, în numărul din 23 martie al cotidianului *Izvestia* el scrie că întreaga confruntare lingvistică de la Chișinău poate fi rezumată într-o singură frază-concluzivă: „schimbarea denumirii limbii de stat în limba română îndepărtează și mai mult Chișinăul de Tiraspol”. Pe de altă parte, transformarea peste noapte a limbii moldovenești în română nu ține de lingvistică, ci de politică. În acest context, demersul PAS „demonstrează intenția conducerii actuale a Rep. Moldova de a adera la România” (Averianov 2023a).

În numărul din 28 aprilie, același expert scrie, în mod denaturat, că cetățenii Rep. Moldova doresc să se apropie mai curând de Federația Rusă, decât de România:

Nu e nici un secret că Maia Sandu, președintele Rep. Moldova, are pașaport românesc și, reieșind din afirmațiile pe care le face și din acțiunile sale, se poate trage concluzia că ea dorește alipirea Moldovei de România. Doar că apare o problemă: cea mai mare parte a cetățenilor Moldovei se pronunță împotriva unirii, oricât de iminentă ar fi aceasta. Moldova are legături istorice și culturale mai curând cu Rusia. Prin urmare, cea mai mare parte a cetățenilor ar dori mai curând integrarea cu Moscova, decât cu Bucureștiul (*cf.* Averianov 2023b).

Interpretarea strict politică a deciziei Parlamentului Rep. Moldova din luna martie anul curent transpare explicit și din textul publicat în 28 aprilie în care dl Dmitrii Medvedev, vicepreședintele Consiliului de Securitate al Federației Ruse, declară că oficialitățile de la Chișinău „au vândut țara României”. În felul acesta, el a reacționat la declarațiile prim-ministrului Rep. Moldova, Dorin Recean, conform căruia președintele Rusiei și alte persoane oficiale nu au dreptul să intre pe teritoriul Rep. Moldova. Or, într-un comentariu pe Telegram-kanal, Medvedev afirmă că nimeni nu are de gând să meargă acolo pentru că „o astfel de țară, Rep. Moldova, nu mai există: șefii locali au vândut-o României, devenind astfel trădători ai propriei lor patrii”. Adăugând că în prezent nu are nici un sens să se ducă tratative cu autoritățile moldovene, el propune „să se descurce poporul cu acești lideri politici și să decidă, în sfârșit, cine sunt ei: moldoveni sau români” (Medvedev i-a incriminat 2023).

În același număr din 28 aprilie 2023 apare și declarația lui Dmitrii Peskov, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, cu privire la proliferarea rusofobiei în Rep. Moldova, odată cu adoptarea deciziei de a schimba denumirea limbii în română. Secretarul de presă al președintelui Federației Ruse învinuiește autoritățile de la Chișinău pentru faptul că acestea, în opinia Kremlinului, ar cultiva și ar induce în societate sentimentul de rusofobie, identificând tendința lor de integrare europeană cu o atitudine vădit antirusescă: „Reprezentanții PAS consideră rusofobia ca pe un atribut al integrării europene, ceea ce nu corespunde deloc cu starea de spirit a întregii societăți din Rep. Moldova, țară care se străduie din răspuțeri să nu mai fie prietenă cu noi” (Peskov 2023). Oficialul rus a mai adăugat că Moldova se lasă din ce în ce mai mult asimilată de către statul vecin, România. El regretă că o țară care a fost prietenă cu Rusia, devine acum un dușman al puterii de la Kremlin.

Într-un grupaj tematic, intitulat *Lecții de limba română. De ce Moldova renunță la limba sa*, Igor Karmazin menționează că reprezentanții opoziției din Parlamentul Rep. Moldova – comuniștii și socialiștii – au încercat să protesteze împotriva deciziei din 2 și 16 martie, întrucât reprezentanții PAS ar fi încălcat legislația, pentru orice modificare

a Constituției fiind nevoie nu doar de 58 de voturi, ci de 67 de voturi (Karmazin 2023a). Pe cale de consecință, demersul parlamentarilor PAS și justificarea acestuia nu ar avea nici o acoperire juridică, fiind o procedură cu totul neconstituțională. Ca să clarifice situația, autorul solicită opinia a doi lingviști. Primul, Vladimir Plunghean, membru al Academiei de științe a Federației Ruse, specialist în limbi africane, redactor al revistei *Voprosy jazykoznanija*, susține că între moldovenească și română diferențele sunt minime. În schimb, Oleg Krasnov consideră că moldoveneasca ar avea specificul ei în lexic, în fonetică, în sintaxă și în morfologie. Firește, unii ar putea spune că sunt deosebiri la nivelul graiului, limba standard fiind totuși una singură. Doar că lingvistica trece pe planul doi, argumentează Krasnov, atunci când vine vorba de suveranitatea Rep. Moldova, adică atunci când intervine politica.

Trecând în revistă etapele parcurse de limba moldovenească de la declararea independenței până în prezent și bazându-se pe expertiza celor doi specialiști, Karmazin ajunge la concluzia că, prin adoptarea denumirii de limba română, politicienii PAS ar urmări mai multe obiective: în primul rând, să le distragă atenția cetățenilor de la problemele economice, în al doilea rând, să dezbinе societatea moldovenească, în al treilea rând, autoritățile de la Chișinău doresc să-i facă pe plac României (Karmazin 2023a).

În alt grupaj, *Doar să nu mai existe țara: de ce Moldova se ceartă cu Rusia* din 29 aprilie, Igor Karmazin scrie că Rep. Moldova dorește să rupă relațiile cu vecinii de la răsărit – „Chișinăul jonglează cu inițiative antirusești” –, sugerând astfel că cei de la PAS nu sunt responsabili de propriile acțiuni. Ca să fie cât mai credibil, autorul îl interviează pe Andrei Safonov, politolog din Transnistria, care afirmă că „conducerea actuală a Moldovei urmărește să o scoată din sărite pe marea Rusie, încercând să-i provoace o reacție, niște pași impulsivi, pentru ca după aceea să o învinuiască de fisurarea completă a relațiilor lor bilaterale” (Karmazin 2023b). El crede că Moscova își dă seama de acest joc politic, iar liderii ruși nu se vor lăsa provocați de către guvernarea de la Chișinău. Totodată, „liderii de la Kremlin au pus cruce pe Maia Sandu și echipa sa”, în sensul că nu au de gând să ducă nici un fel de tratative cu reprezentanții partidului PAS.

Pentru conformitate, Karmazin reproduce și comentariile dnei Natalia Haritonova, profesor la Academia de Studii Economice și Administrație publică din Moscova, care consideră că în prezent, la nivel de rusofobie, Moldova depășește chiar și țările baltice:

Moldova se plasează tot mai mult în avangarda coaliției antirusești, sperând să primească pentru asta vreo recompensă de la Washington sau de la Bruxelles. Entuziasmul a crescut mai ales după ce, vara trecută, republica a devenit membru-candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană. O astfel de politică stârnește nedumerire și lipsă de perspicacitate. Mai devreme sau mai târziu, balanța se va înclina în partea opusă și acești oameni vor trebui să-și justifice acțiunile lor de astăzi (Haritonova, apud Karmazin 2023b).

Denumirea limbii oficiale de la Chișinău s-a convertit într-o problemă foarte serioasă pentru redactorii de la *Izvestia*, întrucât indiferent de tematica moldovenească pe care o abordează, ei aduc în discuție decizia recentă a Parlamentului de la Chișinău. Astfel, în reportajul din 5 mai, redacția este revoltată de atitudinea lui Igor Grosu, președintele Parlamentului, care în cadrul unei emisiuni TV la postul Vocea Basarabiei, a declarat că este preocupat de faptul că locuitorii din Găgăuzia vorbesc în continuare doar rusa. În felul

acesta, Igor Grosu trasa unul dintre obiectivele guvernului Rep. Moldova: „În Găgăuzia vom avea mult de lucru, vom lupta cu propaganda și îi vom ajuta pe locuitori să învețe limba noastră, nu limba unui stat străin, îi vom ajuta să se integreze în Rep. Moldova” (Spikerul Parlamentului 2023). Pe de altă parte, deși denumirea limbii a fost schimbată definitiv prin legea promulgată de președintele Moldovei în 22 martie a.c., pe paginile cotidianului *Izvestia* se folosește în continuare sintagma „limba moldovenească”. Astfel, în textul publicat în 16 mai, cu titlul *Susținătorii lui Șor continuă protestele la Chișinău*, se precizează că „limbile în care protestatarii au scandat lozinci antiguvernamentale au fost rusa și moldoveneasca” (Susținătorii lui Șor 2023).

CONCLUZII

Așadar, textele pe care le-am prezentat și le-am comentat arată cât de puternic a reverberat decizia recentă a Parlamentului de la Chișinău în mediul online rusesc. Trecând în revistă materialele apărute în *Izvestia*, cotidian ce se bucură de o mare audiență în sânul comunităților rusofone de pretutindeni, constatăm că decizia reprezentanților PAS de a reveni la numele științific al limbii în Rep. Moldova a stârnit reacții contradictorii din partea comentatorilor, precum și a oficialităților din Federația Rusă. Cu toții văd un mare pericol în adoptarea denumirii de *limba română* și anume, pierderea suveranității statului independent Rep. Moldova și unirea sa cu România, politizând în felul acesta problema limbii. Altfel spus, politicienii ruși urmăresc cu atenție tot ce se întâmplă în Rep. Moldova, iar presa rusă monitorizează totul, ceea ce demonstrează fidelitatea și atașamentul politicienilor și a comentatorilor ruși față de proiectul identitar sovietic și, respectiv, față de nucleul acestuia – limba moldovenească. Exegeții preocupați de evenimentele politice din Rep. Moldova ar putea spune că o astfel de reacție este întru totul firească, deoarece identitatea moldovenească, văzută ca diferită de cea românească, a fost creată de regimul bolșevic în anul 1924, în cadrul Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești din stânga Nistrului. Firește, noua identitate a avut ca fundament limba „moldovenească”, definită drept

un construct stalinist care are la bază ideea vehiculată de Proletkult a unei limbi simple / simpliste, proletare. Ea nu este altceva decât o română cu un vocabular extrem de redus și rusificat, cu o sintaxă rudimentară – „clasa proletară nu vorbește cu subordonate” – și scrisă cu grafie chirilică (Bojoga 2013:18).

Or, odată cu victoria majorității PAS din Parlamentul Republicii Moldova și soluționarea disputei lingvistice, identitatea moldovenească elaborată în 1924 s-a prăbușit, pentru că a fost scoasă în vileag falsitatea nucleului acestui proiect stalinist – limba moldovenească. Dar, întrucât actualii politicieni și comentatori ruși au rămas fideli propriului lor proiect identitar, elaborat în contextul edificării socialiste a URSS-ului, ei nu acceptă că acesta a sucombat, insistând în continuare asupra teoriei celor două limbi romanice de est, diferite între ele.

BIBLIOGRAFIE

- ACADEMIA 2023 – Academia Română salută adoptarea sintagmei „limba română” ca denumire a limbii oficiale în Republica Moldova, *Jurnal.md*, 21 martie 2023, disponibil pe <https://www.jurnal.md/ro/news/a688e5a24caa38f9/academia-romana-saluta-adoptarea-sintagmei-limba-romana-ca-denumire-a-limbii-oficiale-in-republica-moldova.html> (accesat în 30.10.2023).
- ALTERCAȚII 2023 – Altercații în Parlament. Sintagma „limba moldovenească” va fi înlocuită cu „limba română”, disponibil pe <https://www.youtube.com/watch?v=2NkmmwYIMow> (accesat în 29.10.2023).
- AURESCU Bogdan, apud TOMA Mihai, 2023, Răspunsul lui Bogdan Aurescu pentru Moscova: „Limba moldovenească nu există. Este o construcție artificială creată de URSS”, *Libertatea*, 20 martie 2023, disponibil pe <https://www.libertatea.ro/stiri/raspunsul-lui-bogdan-aurescu-pentru-moscova-limba-moldoveneasca-nu-exista-este-o-construcție-artificiala-creata-de-urss-4487089> (accesat în 15.10.2023).
- AVERIANOV Kirill, 2023a, Политолог прокомментировал переименование госязыка в Молдавии в румынский, *Izvestija*, 23 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1487572/2023-03-23/politolog-prokommentiroval-pereimenovanie-gosiazyka-v-moldavii-v-rumynskii> (accesat în 25.09.2023).
- AVERIANOV Kirill, 2023b, Политолог сообщил о желании молдаван сблизиться с Россией, а не с Румынией, *Izvestija*, 28 aprilie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1505596/2023-04-28/politolog-soobshchil-o-zhelanii-moldavan-sblizheniia-s-rossiei-ne-s-rumyniei> (accesat în 25.09.2023).
- BACIU Ana, 2023, Maia Sandu a promulgat legea cu privire la înlocuirea sintagmei „limba moldovenească” cu „limba română” în toată legislația R. Moldova, *Agora.md*, 22 martie 2023, disponibil pe <https://agora.md/2023/03/22/maia-sandu-a-promulgat-legea-cu-privire-la-inlocuirea-sintagmei-limba-moldoveneasca-cu-limba-romana-in-toata-legislatia-din-r-moldova> (accesat în 20.08.2023).
- BATRÎNCEA Vlad, 2023, Deputații BCS cer verificarea constituționalității legii privind sintagma „limba română”, *IPN. Agenție de presă*, 28 martie 2023, disponibil pe https://www.ipn.md/ro/deputatii-bcs-cer-verificarea-constitutionalitatii-legii-privind-sintagma-limba-7965_1096034.html (accesat în 20.08.2023).
- BOJOGA Eugenia, 2013, *Limba română – „între paranteze?” Despre statutul actual al limbii române în Republica Moldova*, Chișinău: Editura ARC.
- BOJOGA Eugenia, 2015, *Limbă română sau „moldovenească”? O perspectivă sociolingvistică asupra controverselor actuale din Republica Moldova*, (în:), *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G.G. Neamtu la 70 de ani*, ed. Ion Pomian, Nicolae Mocanu, Cluj: Scriptor și Argonaut, 107–123.
- BOJOGA Eugenia, 2023, Victoria lingvistică de la Chișinău, *Timpul. Serie nouă* 24-25 (februarie-martie): 3, disponibil pe <https://revistatimpul.ro/victoria-lingvistica-de-la-chisinau/> (accesat în 30.03.2023).
- CĂLUGĂREANU Vitalie, 2023, Limba moldovenească va fi înlocuită cu limba română, *DW Moldova*, 1 martie 2023, disponibil pe <https://www.dw.com/ro/limba-moldoveneasca-%C4%83-va-fi-%C3%AEnlocuit-%C4%83-cu-limba-rom%C3%A2n%C4%83-%C3%AEn-constitu%C8%9Bia-republicii-moldova/a-64851265> (accesat în 3.09.2023).
- CIOBANU Vitalie, 2023, Pe cine deranjează limba română în Moldova?, *DW Moldova*, 6 martie 2023, disponibil pe <https://www.dw.com/ro/pe-cine-deranjeaza-%C4%83-limba-rom%C3%A2n%C4%83-%C3%AEn-moldova/a-64895927> (accesat în 20.08.2023).
- COȘERIU Eugeniu, 2005, *Limba română ca limbă romanică*, Nicolae Saramandu (ed.), București: Editura Academiei Române.
- COȘERIU Eugeniu, 2013, Moldovenismul... nu se opune românismului, ci este o formă a lui, *Limba română*, 5–6(215–216): 9–13.
- DECIZIE 2023 – Decizie cu scântei: „limba moldovenească” va fi înlocuită cu „limba română” în legislație, *Radio Europa Liberă Moldova*, 2 martie 2023, disponibil pe <https://moldova.europalibera.org/a/decizie-cu-sc%C3%A2nteii-limba-moldoveneasca-%C4%83-va-fi-%C3%AEnlocuit-%C4%83-cu-limba-rom%C3%A2n%C4%83-%C3%AEn-legisla%C8%9Bie-/32296458.html> (accesat în 25.09.2023).

- DEPUTAȚII moldoveni 2023 – Молдавские депутаты устроили потасовку из-за переименования языка в румынский, *Izvestija*, 2 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1477900/2023-03-02/mol-davskie-deputaty-ustroili-potasovku-iz-za-pereimenovaniia-iazyka-v-rumynskii> (accesat în 2023).
- DODON Igor, 2023, Legea PAS de schimbare a limbii va fi anulată, *Unimedia*, 16 martie 2023, disponibil pe <https://unimedia.info/ro/news/74cc6012a1043852/dodon-legea-pas-de-schimbare-a-limbii-va-fi-anulata-nu-are-niciun-efect-juridic-in-rm-limba-de-stat-este-moldoveneasca.html> (accesat în 25.09.2023).
- GOBBER Giovanni, 2023, Il moldavo è romeno, senza scomodare i confini o fare progetti di conquista, *ilsussidiario.net*, 14 martie 2023, disponibil pe <https://www.ilsussidiario.net/news/storia-il-moldavo-e-romeno-senza-scomodare-i-confini-o-fare-progetti-di-conquista/2504661/> (accesat în 25.09.2023).
- GROSU Igor, 2023, *Igor Grosu îi răspunde Mariei Zaharova: Limba română e la ea acasă*, IPN. Agenție de presă, 7 martie 2023, disponibil pe https://www.ipn.md/ro/igor-grosu-ii-raspunde-mariei-zaharova-limba-romana-e-7965_1095636.html (accesat în 20.08.2023).
- HEITMANN Klaus, 1989, *Rumänisch: Moldauisch, Lexikon der romanischen Linguistik*, Günther Holtus (ed.), Bd. 3, Tübingen: Niemeyer-Verlag, 508–521.
- HEITMANN Klaus, 1998, *Limbă și politică în Republica Moldova. Culegeri de studii*, Gheorghe Chiper, Marc Gabinschi, Florin Manolescu (trad.), Chișinău: Editura ARC.
- KARMAZIN Igor, 2023a, Уроки румынского: почему Молдавия отказывается от своего языка, *Izvestija*, 19 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1484888/igor-karmazin/uroki-rumynskogo-pochemu-moldaviia-otkazyvaetsia-ot-svoego-iazyka> (accesat în 23.08.2023).
- KARMAZIN Igor, 2023b, Лишь бы не было страны: для чего Молдавия ссорится с Россией, *Izvestija*, 29.04.2023, disponibil pe <https://iz.ru/1505707/igor-karmazin/lish-ne-bylo-strany-dlia-chego-moldaviia-ssoritsia-s-rossiei> (accesat în 30.09.2023).
- LOGHINOVA Xenia, 2022, Лишить дара речи: Румыния захотела избавиться от молдавского языка, *Izvestija*, 3 decembrie 2022, disponibil pe <https://iz.ru/1434399/kseniia-loginova/lishit-dara-rechi-rumyniia-zakhotela-izbavitsia-ot-moldavskogo-iazyka> (accesat în 30.09.2023).
- LOZINSCHI Raisa, 2023, OPINII // Teo Chiriac, după votul din Parlament care introduce LIMBA ROMÂNĂ în toată legislația: „Acel blestemat art. 13 ne-a umilit pe noi, intelectualii din Basarabia”; Nicolae Osmochescu: „Toate hotărârile Curții Constituționale sunt obligatorii”, *Ziarul național*, 3 martie 2023, disponibil pe <https://www.ziarulnational.md/opinii-teo-chiriac-dupa-votul-din-parlament-care-introduce-limba-romana-in-toata-legislatia-acel-blestemat-art-13-ne-a-umilit-pe-noi-intelectualii-din-basarabia-nicolae-osmochescu-toate-hotararile-curtii-constitutionale-sunt-obligatorii/> (accesat în 25.09.2023).
- MEDVEDEV i-a incriminat 2023 – Медведев обвинил власти Молдавии в продаже страны Румынии, *Izvestija*, 28 aprilie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1505436/2023-04-28/medvedev-obvinil-vlasti-moldavii-v-prodazhe-strany-rumynii> (accesat în 20.10.2023).
- MOLDPRES 2023a – România salută includerea sintagmei „limba română” în toate legile Republicii Moldova, *Moldpres. Agenție informațională de stat*, 16 martie 2023, disponibil pe <https://www.moldpres.md/news/2023/03/16/23002139> (accesat în 5.10.2023).
- MOLDPRES 2023b – Sintagma „limba română” va fi introdusă în toate legile Republicii Moldova, *Moldpres. Agenție informațională de stat*, 24 martie 2023, disponibil pe <https://www.moldpres.md/news/2023/03/24/23002368> (accesat în 5.10.2023).
- PARLAMENTUL Moldovei 2023 – Парламент Молдавии одобрил I чтение переименование госязыка в румынский, *Izvestija*, 2 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1477846/2023-03-02/parlament-moldavii-odobril-v-i-chtenii-pereimenovanie-gosiazyka-v-rumynskii> (accesat în 5.10.2023).
- PECHEANU Gabriel, 2023, MAE despre decizia Parlamentului de la Chișinău: Are o profundă semnificație simbolică, *Mediafax.ro*, 16 martie 2023, disponibil pe <https://www.mediafax.ro/social/mae-despre-decizia-parlamentului-de-la-chisinau-are-o-profunda-semnificatie-simbolica-21701274> (accesat în 25.10.2023).
- PESKOV Dmitrii, 2023, Песков указал на расценивание Молдавией русофобии как атрибута евроинтеграции, *Izvestija*, 28 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1505519/2023-04-28/peskov-ukazal-na-rastcenivanie-moldavicii-rusofobii-kak-atributa-evrointegracii> (accesat în 30.10.2023).

- POPESCU, Nicu, apud OTOPEANU, Cristian, 2023, Ministrul de externe din Republica Moldova, reacție la adresa Rusiei: Limba română ne aparține, *Libertatea*, 3 martie 2023, disponibil pe <https://www.libertatea.ro/stiri/nicu-popescu-ministrul-de-externe-din-republica-moldova-reactie-la-adresa-rusiei-limba-romana-ne-apartine-4467689> (accesat în 18.10.2023).
- SANDU a semnat 2023 – Санду подписала закон о переименовании госязыка в румынский, *Izvestija*, 22 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1487150/2023-03-22/sandu-podpisala-zakon-o-pereimenovanii-gosiazyka-v-rumynskii> (accesat în 15.10.2023).
- SÎRBU Cătălina, 2023, Reacții de la București după ce limba română a devenit oficială în legislația Republicii Moldova. „Un scut în fața pericolului rusesc”, *Ziare.com*, 16 martie 2023, disponibil pe <https://ziare.com/limba-moldoveneasca/reactii-romania-parlament-chisinau-limba-romana-1794373> (accesat în 29.10.2023).
- SPİKERUL Parlamentului 2023 – Спикер парламента Молдавии озаботился использованием русского языка в Гагаузии, *Izvestija*, 5 mai 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1508650/2023-05-05/spiker-parlamenta-moldavii-ozabotilsia-ispolzovaniem-russkogo-iazyka-v-gagauzii> (accesat în 20.10.2023).
- SUȘINĂTORII lui Șor 2023 – В Кишиневе сторонники «Шор» продолжают протесты у здания Конституционного суда, *Izvestija*, 16 martie 2023, disponibil pe <https://iz.ru/1513563/2023-05-16/v-kishineve-storonniki-shor-prodolzhaiut-protesty-u-zdaniia-konstitutcionnogo-suda> (accesat în 20.10.2023).
- VORONIN Vladimir, 2023, Inițiativa de a schimba denumirea limbii este un nonsens legal, *Noi.md*, 2 martie 2023, disponibil pe <https://noi.md/md/societate/voronin-initiativa-de-a-schimba-denumirea-limbii-este-un-nonsens-legal> (accesat în 30.10.2023).